

Pojęcia kluczowe: *prawo do życia, zakaz tortur, prawo do rzetelnego procesu sądowego, prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, wolność wypowiedzi, wolność zgromadzeń i stowarzyszania się, skargi indywidualne, skreślenie z listy*

Marek Antoni Nowicki

Europejski Trybunał Praw Człowieka – przegląd orzecznictwa (styczeń–marzec 2025 r.) wydanie 103

ABSTRAKT

Prezentowany przegląd orzecznictwa stanowi omówienie najistotniejszych wyroków i decyzji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wydanych w okresie od stycznia do marca 2025 r. dotyczących: *prawa do życia, zakazu tortur, prawa do rzetelnego procesu sądowego, prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, wolności wypowiedzi, wolności zgromadzeń i stowarzyszania się, skarg indywidualnych, skreślenia z listy.*

I. PRAWO DO ŻYCIA (ART.2)

Trybunał nie może abstrakcyjnie spekulować, jakich środków funkcjonariusze policji powinni używać, na przykład strzelać podczas interwencji w koła pojazdu, czy też wymagać stosowania przed użyciem broni palnej środków obezwładniających. Jeśli uciekanie się do metod mogących skutkować śmiercią ma być stopniowo ograniczane, pożądane jest powszechne stosowanie takich środków, jednak wprowadzenie takiego obowiązku co do zasady, bez uwzględnienia konkretnych okoliczności, stanowiłoby nierealistyczne nałożenie wymogu na państwo i jego funkcjonariuszy organów ścigania, które mogłoby być wykonywane kosztem ich życia i życia innych osób.

Wyrok Ghaoudi v. Francja, 16.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 41208/21, par. 109 – dot. spowodowania kalectwa skarżącego w rezultacie strzału policjanta oddanego w obronie własnej do jego samochodu.

W przypadku zanieczyszczeń środowiska na dużą skalę władze są przede wszystkim zobowiązane do kompleksowej oceny tego zjawiska, a mianowicie zidentyfikowania dotkniętych obszarów oraz charakteru i skali zanieczyszczeń, a następnie

zarządzania wszelkim ujawnionym ryzykiem. Oczekuje się od nich również zbadania wpływu ujawnionych zanieczyszczeń na zdrowie osób mieszkających na obszarach nimi dotkniętych. Można również racjonalnie oczekiwać, że władze podejmą działania mające służyć zwalczaniu źródeł zanieczyszczeń oraz zapewnią we właściwym czasie osobom mieszkającym na obszarach dotkniętych zanieczyszczeniami dostęp do informacji umożliwiających ocenę ryzyka dla ich zdrowia i życia.

Wyrok Cannavacciuolo i inni v. Włochy, 30.01.2025 r., Izba (Sekcja I), skargi nr 51567/14 i inne, par. 394–395 – dot. braku odpowiednio energicznych działań pozwalających zaradzić istniejącemu od dawna zjawisku zanieczyszczeń środowiska w regionie Kampanii oraz chroniących życia mieszkańców.

Przy wyborze środków praktycznych służących wypełnieniu ich obowiązków władze dysponują szeroką swobodą, również w przypadku wymaganych złożonych wyborów operacyjnych co do priorytetów i zasobów. Jest to tym bardziej istotne, gdy rodzaj i skala zanieczyszczeń są wyjątkowo złożone. Do Trybunału należy wtedy ocena, czy władze podeszły do tego problemu z wymaganą starannością z uwzględnieniem charakteru i powagi zagrożenia. Reakcja władz musi być terminowa, systematyczna, skoordynowana i kompleksowa.

Wyrok Cannavacciuolo i inni v. Włochy, 30.01.2025 r., Izba (Sekcja I), skargi nr 51567/14 i inne, par. 396.

W przypadku, gdy śledztwo dotyczy zarzutów o poważne naruszenia praw człowieka, prawo do prawdy w odniesieniu do istotnych okoliczności sprawy nie przysługuje wyłącznie ofiarom przestępstwa i ich rodzinom, ale także innym ofiarom podobnych naruszeń oraz ogółowi społeczeństwa, które ma prawo poznać istotne fakty.

Wyrok Vyacheslavova i inni v. Ukraina, 13.03.2025 r., Izba (Sekcja V), skargi nr 39553/16 i inne, par. 381 – dot. starć między zwolennikami i przeciwnikami Majdanu oraz podpalenia Domu Związków Zawodowych w Odessie w maju 2014 r., które doprowadziły do wielu ofiar.

System sądowy wymagany na podstawie art. 2 powinien zapewnić możliwość ścigania karnego za zamachy na życie w rezultacie działalności niebezpiecznej, jeśli uzasadniają je wyniki śledztwa. Dotyczy to również spraw, w których nie wchodziła w grę odpowiedzialność władz, ale podmiotu prywatnego, który umyślnie i nierozważnie naruszył obowiązki wynikające z obowiązujących przepisów.

Wyrok Laterza i D’Errico v. Włochy, 27.03.2025 r., Izba (Sekcja I), skarga nr 30336/22, par. 38 – dot. umorzenia postępowania karnego w sprawie śmierci pracownika rzekomo z powodu niebezpiecznych warunków pracy.

II. ZAKAZ TORTUR (ART. 3)

Przy ustalaniu, czy istnieje systematyczna praktyka wydaleń, szczególną uwagę należy zwrócić przede wszystkim na sprawozdania pochodzące od właściwych instytucji krajowych, wobec których nie ma wątpliwości co do ich niezależności.

Decyzja G.R.J. v. Grecja, 7.01.2025 r., Izba (Sekcja III), skarga nr 15067/21, par. 188 – dot. zarzutu stosowania „pushbacku” z Grecji do Turcji wobec nieletniego pozbawionego opieki dorosłych.

Powołanie się na problem ogólny przestrzegania praw człowieka w konkretnym kraju nie może sam w sobie służyć za podstawę odmowy ekstradycji wskazanej osoby.

Wyrok Kunshugarov v. Turcja, 14.01.2025 r., Izba (Sekcja II), skargi nr 60811/15 i 54512/17, par. 117 – dot. toczących się równocześnie wobec skarżącego postępowań w sprawie deportacji i ekstradycji.

W sprawach ekstradycyjnych noty dyplomatyczne są standardowym środkiem wymaganym od państwa występującego, aby państwo będące adresatem wniosku mogło wyrazić zgodę na ekstradycję. Trybunał w związku z tym podkreślił, że w stosunkach międzynarodowych noty dyplomatyczne zakładają domniemanie dobrej wiary.

Wyrok Kunshugarov v. Turcja, 14.01.2025 r., Izba (Sekcja II), skargi nr 60811/15 i 54512/17, par. 124.

Toczące się równocześnie postępowanie azyłowe nie wyklucza jako takie możliwości wydania osoby w drodze ekstradycji.

Wyrok Kunshugarov v. Turcja, 14.01.2025 r., Izba (Sekcja II), skargi nr 60811/15 i 54512/17, par. 129.

Art. 3 powinien być interpretowany w taki sam sposób jak art. 2 Konwencji, również w zakresie możliwości dochodzenia od sprawcy przemocy domowej zadośćuczynienia za krzywdę moralną.

Po pierwsze – w interpretacji zobowiązań wynikających z art. 2 i 3 Konwencji, które zawierają podstawowe wartości społeczeństwa demokratycznego, Trybunał tradycyjnie kieruje się podobnymi (jeśli nie identycznymi) zasadami. Brak jest obiektywnych powodów, aby uznać, że obowiązek zapewnienia możliwości dochodzenia zadośćuczynienia za krzywdę moralną w przypadku, gdy śmierć została spowodowana przez osobę prywatną – obowiązek uznany za wynikający z art. 2 Konwencji – nie powinien być również tak samo rozumiany w kontekście art. 3 Konwencji i w rezultacie należy umożliwić ofierze przemocy domowej dochodzenie od sprawcy przemocy zadośćuczynienia za krzywdę moralną.

Po drugie – od dawna przyjmuje się, że oddziaływanie psychologiczne stanowi ważny aspekt przemocy domowej. Trybunał nie może więc przymykać oczu na psychologiczny aspekt złego traktowania ofiar przemocy domowej i ma obowiązek interpretacji postanowień Konwencji w taki sposób, aby gwarantowane przez nie prawa były praktyczne i skuteczne.

Po trzecie – dotychczasowe orzecznictwo Trybunału dotyczące przemocy domowej koncentrowało się na legislacyjnych i regulacyjnych ramach ochrony, operacyjnym obowiązku ochrony w pewnych ściśle określonych okolicznościach oraz obowiązku przeprowadzenia skutecznego śledztwa oraz ukarania sprawców.

Środki te mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia ochrony pokrzywdzonych i odstraszania, nie mogą jednak same w sobie naprawić szkód psychicznych poniesionych przez ofiary przemocy domowej, które już miały miejsce, ani pomóc im w powrocie do zdrowia. Umożliwienie ofiarom przemocy domowej dochodzenia od sprawcy zadośćuczynienia za krzywdę moralną stanowiłoby jeden ze sposobów zapewnienia, że reakcja państw na kwestię przemocy domowej uwzględni pełny zakres doznanych krzywd. W świetle tych wniosków należy uznać, że artykuł 3 Konwencji, interpretowany w świetle jej przedmiotu i celu oraz w sposób, który czyni jej gwarancje praktycznymi i skutecznymi, nakłada na państwa pozytywny obowiązek umożliwienia ofiarom przemocy domowej dochodzenia od sprawców takiej przemocy zadośćuczynienia za krzywdę moralną bezpośrednio lub pośrednio z pomocą państwa.

Wyrok Hasmik Khachatryan v. Armenia z dnia 12.12.024 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 11829/16, § 211–215 – dot. braku właściwej reakcji na poważne akty przemocy domowej i niemożność domagania się przez ofiarę od sprawcy zadośćuczynienia za krzywdę moralną.

W postępowaniach karnych dotyczących przemocy seksualnej ważne jest, aby sądy w swoich orzeczeniach unikały powielania seksistowskich stereotypów, bagatelizowania przemocy ze względu na płeć i narażania kobiet na wtórną wiktyimizację poprzez komentarze wywołujące poczucie winy i osądzające, które mogą podważyć zaufanie ofiar do wymiaru sprawiedliwości.

Wyrok I.C. v. Mołdowa, 27.02.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 36436/22, par. 199 – dot. zarzutów niepełnosprawnej intelektualnie kobiety zarzucającej wyzysk w pracy i wykorzystywanie seksualne po tym, jak przestała korzystać z opieki.

III. PRAWO DO RZETELNEGO PROCESU SĄDOWEGO (ART. 6)

Korupcja najczęściej nie jest zgłaszana, ponieważ strony takich nielegalnych działań czerpią z niej zyski. W związku z tym od władz coraz częściej wymaga się korzystania z tajnych agentów, informatorów i tajnych operacji. Jedną z takich praktyk jest badanie uczciwości zawodowej, które skupia się nie na gromadzeniu dowodów do śledztw karnych, ale ustalaniu poziomu korupcji w określonej grupie osób. Przynosi to wyraźne korzyści społeczeństwu: władze mogą w ten sposób uzyskać lepszy ogłód ryzyka korupcji i zaplanować działania mające na celu ograniczenie ryzyka tego zjawiska, a przyjęcie, że jakakolwiek oferta łapówki może potencjalnie stanowić element testu uczciwości, ma wyraźnie skutek prewencyjny.

Wyrok Cavca v. Mołdowa, 9.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 21766/22, par. 41 – dot. zwolnienia z pracy urzędnika z powodu uznania, że popełnił wykroczenie dyscyplinarne przez przyjęcie łapówki od tajnego agenta w procedurze testowania uczciwości zawodowej urzędników.

W sprawach związanych z korupcją stosowanie specjalnych metod dochodzeniowych – w szczególności tajnych technik – nie narusza jako takie prawa do rzetelnego procesu. Jednakże ze względu na ryzyko nakłaniania do przestępstwa, jakie niosą ze sobą tego rodzaju techniki, ich stosowanie musi być utrzymywane w wyraźnie określonych granicach.

Wyrok Cavca v. Mołdowa, 9.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 21766/22, par. 43.

Do postępowania dyscyplinarnego będącego rezultatem procedury sprawdzenia uczciwości można w pewnych okolicznościach stosować zasady wypracowane w orzecznictwie dotyczącym gwarancji chroniących przed prowokacją w postępowaniu karnym z uwzględnieniem specyfiki procedury takiego sprawdzania. Ze względu na trudności z wykrywaniem i udowadnianiem aktów korupcji, władze mogą badać, czy określone grupy wykazują tendencję do łamania w ten sposób zasad etyki zawodowej. Charakter takiego badania polega na sztucznym kreowaniu sytuacji podobnych do tych, które mogą wystąpić w działalności zawodowej osób poddanych badaniu i na sprawdzaniu ich reakcji. Ze względu na brak odpowiedzialności karnej za czyny popełnione w wyniku takiego testowania, nie może ono być traktowane jako nawoływanie do popełnienia przestępstwa. Badanie uczciwości zawodowej przez sztuczne stwarzanie sytuacji, w której weryfikowana jest determinacja osoby do przestrzegania zasad etyki zawodowej, jako takie nie jest równoznaczne z prowokacją i nie jest niezgodne z wymogami art. 6 ust. 1 Konwencji.

Wyrok Cavca v. Mołdowa, 9.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 21766/22, par. 55–56.

Dowody wynikające z badania uczciwości zawodowej często mogą mieć decydujące znaczenie dla wyniku postępowania dyscyplinarnego wobec sprawdzanej osoby. Wymagane jest więc upewnienie się, czy przy planowaniu, przeprowadzaniu i ocenie takich testów obowiązują odpowiednio silne gwarancje proceduralne.

Wyrok Cavca v. Mołdowa, 9.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 21766/22, par. 57.

W przypadku losowego badania całej grupy osób ważne jest, aby władze wyraźnie wskazały i udowodniły ryzyko zachowań korupcyjnych w obrębie tej grupy.

Wyrok Cavca v. Mołdowa, 9.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 21766/22, par. 60.

Wybór lub powołanie sędziów przez władzę wykonawczą lub ustawodawczą jest dopuszczalne na mocy Konwencji pod warunkiem, że będą oni wolni od wpływów lub nacisków i będą sprawować swój urząd z zachowaniem pełnej niezawisłości.

Wyrok Suren Antonyan v. Armenia, 23.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 20140/23, par. 110 – dot. złożenia z urzędu sędziego Sądu Kasacyjnego przez Najwyższą Radę Sądownictwa.

IV. PRAWO DO POSZANOWANIA ŻYCIA PRYWATNEGO I RODZINNEGO (ART. 8)

Nieletni imigrant powinien korzystać z pewnej liczby dodatkowych gwarancji, w tym poza procedurami azylowymi. Na przykład zaleca się, aby wiek danej osoby był oceniany tylko wtedy, gdy istnieją wątpliwości co do jej niepełnoletności z wystarczającym uwzględnieniem różnych aspektów kulturowych i społecznych. Badania lekarskie powinny być przeprowadzane tylko w ostateczności i należy unikać badań fizycznych w celu określenia dojrzałości płciowej. Zaleca się dostarczenie osobie zainteresowanej informacji umożliwiających jej wzięcie udziału w procesie określania jej wieku, w języku dla niej zrozumiałym i z pomocą opiekuna. Wreszcie, należy zapewnić takiej osobie opiekę w procedurze oceny, w tym zakwaterowania, oraz skuteczne środki odwoławcze od decyzji, w razie odmowy uznania jej statusu osoby nieletniej.

Wyrok A.C. v. Francja, 16.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 15457/20, par. 168 – dot. braku ochrony nieletniego migranta bez opieki dorosłych, którego wiek został zakwestionowany przez władze.

Każdy akt seksualny bez zgody stanowi formę przemocy seksualnej. Państwa muszą ustanowić i wdrożyć odpowiednie ramy prawne zapewniające ochronę przed aktami przemocy ze strony osób prywatnych. Obowiązki związane z zapobieganiem przemocy seksualnej i domowej zostały również zawarte w art. 5 ust. 2 i art. 12 ust. 2 Konwencji stambulskiej. Samo istnienie małżeńskiego obowiązku pożycia seksualnego jest sprzeczne zarówno z wolnością seksualną i prawem do kontrolowania własnego ciała, jak i z pozytywnym obowiązkiem państwa zapobiegania i zwalczania przemocy domowej i seksualnej.

Wyrok *H.W. v. Francja*, 23.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 13805/21, par. 87, 89 – dot. orzeczenia rozvodu z wyłącznej winy skarżącej polegającej na niepełnieniu obowiązków małżeńskich przez odmowę pożycia seksualnego z mężem.

V. WOLNOŚĆ WYPOWIEDZI (ART.10)

Ostrzeżenie skierowane do osób poniżej 18. roku życia może być akceptowalnym środkiem ograniczającym rozpowszechnianie materiałów pornograficznych wśród dzieci i może być bardziej odpowiednie niż nałożenie całkowitego zakazu rozpowszechniania obejmującego wszystkich odbiorców. W przeciwieństwie do materiałów pornograficznych, do których dostęp dzieci może być zasadnie ograniczony, nie mają uzasadnienia podobne ograniczenia dostępu dzieci do informacji o związkach osób tej samej płci, jeżeli powodem takich ograniczeń są wyłącznie względy orientacji seksualnej.

Wyrok *Klimova i inni v. Rosja*, 4.02.2025r., Izba (Sekcja III), skargi nr 33421/16 i inni, par. 152 – dot. skazania skarżących za wykroczenie i zablokowania dostępu do ich stron internetowych lub stron na portalach społecznościowych za „promowanie homoseksualizmu wśród nieletnich”.

Podczas gdy zakaz niektórych symboli został uznany za uzasadniony ze względu na ich ścisły związek z agresją wojskową lub okupacją w określonych kontekstach historycznych i współczesnych, wyrażania poparcia dla sąsiedniego kraju będącego przedmiotem ataku i jego obywatele nie można uznać za zagrożenie bezpieczeństwu państwowemu lub porządkowi publicznemu ani za poparcie dla jakiegokolwiek ekstremistycznej ideologii. Ściganie za takie symboliczne wypowiedzi wskazuje na politykę tłumienia i piętnowania wszelkich nastrojów postrzeganych jako sympatyzujące z Ukrainą, narzucającą tym samym jednostronne, zdominowane przez Rosję wyjaśnienie konfliktu. Karanie nawet za te nieszkodliwe przejawy solidarności jest zasadniczo niezgodne z pluralizmem i otwartą debatą niezbędną w demokratycznym społeczeństwie.

Wyrok *Novaya Gazeta i inni v. Rosja*, 11.02.2025r., Izba (Sekcja III), skargi nr 11884/22 i inne, par. 114 – dot. przepisów wprowadzonych w Rosji po pełnej inwazji na Ukrainę w 2022 r., uznających za przestępstwo „dyskredytowania wojska” lub rozpowszechniania „fałszywych wiadomości” na temat jego działań.

Wykorzystanie kontrowersyjnych i prowokacyjnych elementów graficznych, takich jak symbole nazistowskie w celu wskazania paraleli z bieżącymi wydarzeniami może stanowić uzasadnione narzędzie służące pobudzeniu debaty publicznej.

Wyrok *Novaya Gazeta i inni v. Rosja*, 11.02.2025 r., Izba (Sekcja III), skargi nr 11884/22 i inne, par. 116.

Bezpodstawne ograniczenia wypowiedzi związanych z wojną w Ukrainie miały charakter systemowy i powszechny. Środki wymierzone w skarżących odnosiły się do wypowiedzi znacznie wykraczających poza takie, które mogły rzeczywiście zagrażać bezpieczeństwu państwowemu lub publicznemu. Odnosiły się do szerokiego wachlarza wypowiedzi, od prostych haseł pacyfistycznych po szczegółowe raporty na temat domniemanych zbrodni wojennych, co wskazywało na skoordynowane wysiłki władz rosyjskich zmierzające bardziej do stłumienia sprzeciwu niż złagodzenia konkretnych zagrożeń dla bezpieczeństwa. Ograniczenia te były – jak się wydaje – częścią szerszej kampanii mającej na celu zdławienie krytyki lub sprzeciwu wobec działań wojskowych w Ukrainie. Świadczy o tym wielość rodzajów ściganych wypowiedzi oraz sposób sformułowania i stosowania przepisów umożliwiający szeroką interpretację terminów takich jak „dyskredytowanie” sił zbrojnych lub rozpowszechnianie „świadomości fałszywych informacji”. Takie podejście ułatwiało ściganie wypowiedzi wymagających ochrony w demokratycznym społeczeństwie, w tym krytyki polityki zagranicznej lub dzielenia się informacjami z różnych źródeł podczas konfliktu zbrojnego. Trybunał nie znalazł uzasadnienia dla ograniczania pokojowego, pozbawionego przemocy wyrażania opinii, w szczególności poprzez stosowanie środków karnych obejmujących tymczasowe aresztowanie i pozbawienie wolności. Działania takie nieuchronnie wywierają mrozący wpływ na wolność wypowiedzi, zastraszając społeczeństwo obywatelskie i uciszając głosy sprzeciwu.

Wyrok *Novaya Gazeta i inni v. Rosja*, 11.02.2025 r., Izba (Sekcja III), skargi nr 11884/22 i inne, par. 118.

Funkcjonariusze państwowi nie wystawiają się świadomie na ścisłą kontrolę każdego ich słowa i czynu w takim samym stopniu jak politycy i nie powinni być traktowani na równi z tymi ostatnimi w przypadku krytyki ich działań. Jeśli mają z powodzeniem wykonywać swoje zadania, muszą cieszyć się zaufaniem publicznym w warunkach wolnych od nadmiernych zakłóceń. Ich ochrona przed obraźliwymi,

obelżywymi lub zniesławiającymi atakami lub bezpodstawnymi oskarżeniami związanymi z pełnieniem obowiązków służbowych może więc okazać się konieczna. Muszą jednak bardziej tolerować krytykę niż zwykli obywatele. Dopuszczalny jest wobec nich pewien stopień nieumiarkowania, zwłaszcza w reakcji na postrzeganą jako nieuzasadnione lub niezgodne z prawem zachowanie funkcjonariuszy.

Wyrok Toth i Crișan v. Rumunia, 26.02.2025 r., Izba (Sekcja IV), skarga nr 45430/19, par. 65 – dot. opublikowania tekstu i zdjęcia przez zwykłą obywatelkę na publicznej grupie na Facebooku „Oradea to my” po tym, jak funkcjonariusze policji ukarali ją i jej matkę grzywną za nieumieszczenie we właściwym miejscu worka z odpadami komunalnymi.

Proces sądowy nie może być kontrolowany bezpośrednio przez ogół społeczeństwa a jest to część „obowiązków i odpowiedzialności” dziennikarzy sprawujących taką kontrolę w jego imieniu. Media są jednym z głównych kanałów, za pośrednictwem których opinia publiczna może sprawdzić, czy sędziowie wykonują swoje obowiązki prawidłowo i bezstronnie. W ten sposób wspierają poszanowanie praworządności.

Wyrok Girginova v. Bułgaria, 4.03.2025 r., Izba (Sekcja III), skarga nr 4326/18, par. 63 – dot. odmowy udostępnienia uzasadnienia wyroku uniewinniającego byłego ministra spraw wewnętrznych, którego sprawa karna za rzekomą zgodę na bezprawną tajną inwigilację niektórych jego pracowników została utajniona.

Nawet w sprawie związanej z bezpieczeństwem państwowym i obejmującej informacje niejawne nie można uznać za uzasadnione całkowitego ukrycia wyroku przed opinią publiczną. Istnieją techniki pozwalające na uwzględnienie uzasadnionych obaw dotyczących bezpieczeństwa bez naruszania podstawowych gwarancji proceduralnych, takich jak jawność orzeczeń sądowych – na przykład przez utajnienie wyroku tylko w części lub opublikowanie go w formie zredagowanej. Konkretną ilustracją takiej techniki jest możliwość wydania przez sąd zarówno „wyroku otwartego”, publicznie dostępnego, jak i „wyroku zamkniętego” udostępnianego tylko stronom lub niektórym z nich lub ich przedstawicielom i zawierającego szczegóły uzasadnienia, które nie mogły znaleźć się w „wyroku otwartym” ze względu na bezpieczeństwo państwowe.

Wyrok Girginova v. Bułgaria, 4.03.2025r., Izba (Sekcja III), skarga nr 4326/18, par. 93–94.

VI. PRAWO DO WOLNOŚCI ZGROMADZANIA SIĘ I STOWARZYSZANIA SIĘ (ART. 11)

Świadoma odmowa organizatorów zgromadzenia przestrzegania zasad demokratycznej gry i ich decyzja o zorganizowaniu całości lub części demonstracji w sposób powodujący zakłócenia w życiu codziennym i innych działaniach w stopniu wyższym niż poziom niedogodności nieuniknionej w danych okolicznościach, stanowią zachowanie, które nie może korzystać z tej samej uprzywilejowanej ochrony na podstawie Konwencji, co wystąpienia polityczne lub debaty w sprawach interesu ogólnego lub pokojowe wyrażanie opinii w takich sprawach. Przeciwnie, państwa korzystają z szerokiej swobody przy ocenie potrzeby podjęcia środków ograniczających takie zachowania.

Wyrok Bodson i inni v. Belgia, 16.01.2025 r., Izba (Sekcja I), skarga nr 35834/22 i inne, par. 91 – dot. skazania skarżącego za złośliwe zakłócenie ruchu drogowego przez zablokowanie autostrady bez uprzedniego zezwolenia.

Akcja strajkowa jest, co do zasady, chroniona przez art. 11 tylko w takim zakresie, w jakim jest organizowana przez organ związku zawodowego i uważana za rzeczywistą część jego działalności związkowej.

Wyrok Bodson i inni v. Belgia, 16.01.2025 r., Izba (Sekcja I), skarga nr 35834/22 i inne, par. 113.

VII. SKARGI INDYWIDUALNE (ART. 34)

Przy ocenie, czy skarżące stowarzyszenia można uznać za ofiary domniemanego naruszenia Konwencji, należy uwzględnić charakter prawa Konwencji wchodzącego w grę i sposobu, w jaki powołało się na nie skarżące stowarzyszenie. W odniesieniu do art. 2 takie prawo ze względu na swój charakter nie może być wykonywane przez stowarzyszenie, a jedynie przez jego członków a na integralność fizyczną, z której mogą korzystać ludzie, nie może powoływać się osoba prawna. Podobnie, stowarzyszenie nie może co do zasady powoływać się na tle art. 8 na względy związane ze zdrowiem.

Wyrok Cannavacciuolo i inni v. Włochy, 30.01.2025 r., Izba (Sekcja I), skargi nr 51567/14 i inne, par. 216.

VIII. SKREŚLENIE Z LISTY (ART. 37)

Procedura, w której państwo składa jednostronną deklarację, ma charakter wyjątkowy. W sprawach odnoszących się do naruszeń praw najbardziej fundamentalnych nie może ona służyć unikaniu przez państwo odpowiedzialności na podstawie Konwencji.

Wyrok Petrosyan v. Armenia z dnia 9.01.2025 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 51448/15, § 93 – dot. jednostronnej deklaracji rządu w sprawie śmierci syna skarżącej w okresie pozbawienia wolności za unikanie służby wojskowej.

adw. Marek Antoni Nowicki

Autor jest adwokatem niewykonyującym zawodu (Izba Adwokacka w Warszawie), ekspertem międzynarodowym w dziedzinie praw człowieka. W okresie stanu wojennego w 1982 r. jeden z założycieli podziemnego Komitetu Helsińskiego w Polsce i współautor wszystkich jego raportów, w tym o prawach człowieka w Polsce w stanie wojennym (Raport Madrycki). Współzałożyciel Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. W latach 1993–1999 orzekał w Europejskiej Komisji Praw Człowieka w Strasburgu. W latach 2000–2005 był międzynarodowym Rzecznikiem Praw Obywatelskich w Kosowie, a w latach 2007–2016 – prezesem Izby Doradczej ONZ ds. Praw Człowieka w Kosowie.

The author is a non-practicing advocate (District Bar Association in Warsaw), an international expert in the field of human rights. During the period of martial law in 1982, he was one of the founders of the underground Helsinki Committee in Poland and a co-author of all its reports, including on human rights in Poland during martial law (Madrid Report). Co-founder of the Helsinki Foundation for Human Rights. From 1993 to 1999, he adjudicated at the European Commission of Human Rights in Strasbourg. From 2000 to 2005, he was the international Ombudsman in Kosovo, and from 2007 to 2016, he was president of the UN Advisory Board on Human Rights in Kosovo.

ABSTRACT

Keywords: *right to life, prohibition of torture, right to a fair trial, freedom of expression, freedom of assembly and association, individual applications, striking out an application*

**The European Court of Human Rights – case law review
(January-March 2025)**

The review of the case law of the European Court of Human Rights presents the most significant views expressed in judgments and decisions issued by the European Court of Human Rights in the period from January to March 2025, concerning: *right to life, prohibition of torture, right to a fair trial, right to respect for private and family life, freedom of expression, freedom of assembly and association, individual applications, striking out applications.*